

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

ПЛАН

- 1. Моделі організації місцевого самоврядування.
- 2. Ознаки процесів децентралізації в європейських країнах.
- 3. Досвід проведення децентралізації та її вплив на управлінську діяльність в окремих країнах світу.
- 4. Особливості та види децентралізації в зарубіжних країнах.

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАЗНАЧЕНИХ МОДЕЛЕЙ МІСЦЕВОГО САМОУПРАВЛІННЯ НАВЕДЕНІ В ТАБЛИЦІ:

Модель місцевого самоврядування:	Країни, що використовують:	Характеристика моделі:
Англосаксонська	Великобританія	Високий рівень автономії місцевого самоврядування, виборність та контроль з боку населення. Відсутність на місцях спеціальних державних уповноважених, на яких покладена функція контролю над органами місцевого самоврядування. Відсутність місцевих адміністрацій (органів державної влади на місцях)
Континентальна	Франція, Італія, Іспанія, Бельгія, Нідерланди, Польща, Болгарія	Поєднання прямого державного управління і місцевого самоврядування. Певна ієрархія системи управління, в якій місцеве самоврядування є ланкою в порівнянні з державною владою. Обмежена автономія місцевого самоврядування, наявність на місцях спеціальних державних уповноважених, які контролюють органи місцевого самоврядування
Змішана	Німеччина, Австрія	У деяких ланках місцевого самоврядування виборний орган може бути і ланкою муніципального управління, і представником державної адміністрації

2. ОЗНАКИ ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

У сучасних умовах виділяють п'ять основних характеристик, що притаманні децентралізації в європейських країнах:

- - демократизація шляхом розвитку місцевої та регіональної автономії;
- - максимально ефективне вирішення місцевих проблем;
- - свобода через місцеву та регіональну автономію;
- - забезпечення культурної, мовної та етнічної різноманітності;
- - економічна конкуренція між місцевим та регіональним рівнями.

До основних завдань, що лежать в основі децентралізації варто віднести:

- передачу повноважень від органів виконавчої влади на рівень територіальних громад і закріплення за ними достатніх фінансових ресурсів;
- чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади та між різними рівнями органів місцевого самоврядування;
- посилення відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування за свої рішення перед виборцями і державою.

ІСТОРІЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ БАГАТО В ЧОМУ СКЛАЛАСЯ ЩЕ В ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. ВОНА БАЗУЄТЬСЯ НА ВИСНОВКАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І, ЯК ПРАВИЛО, МІСТИТЬ У СОБІ НАСТУПНІ ЧОТИРИ ТЕЗИ:

- 1. Децентралізація забезпечує більш ефективне розміщення ресурсів у громадському секторі. Система, при якій рішення про розміщення ресурсів у суспільному секторі приймаються на регіональному і муніципальному рівні, робить суспільний вибір більш точним, дозволяючи враховувати місцеві особливості суспільних переваг.
- 2. Децентралізація сприяє росту підзвітності органів державної влади в питаннях витрачання бюджетних коштів. Суть даного аргументу полягає у тому, що при децентралізації зв'язок між сплаченими податками й отриманими суспільними благами і послугами виявляється більш прямим і прозорим, оскільки податки стягуються там, де здійснюються бюджетні витрати.
- 3. Наявність власної податкової бази спонукає регіональну і місцеву владу вживати заходів для її розширення, тобто заохочувати розвиток регіональних і місцевих економік.
- 4. Наділення регіональної і місцевої влади правом самостійно розпоряджатися бюджетними коштами стимулює їх до скорочення необґрунтованих витрат у суспільному секторі.

Зарубіжний досвід свідчить про значущість децентралізації для країн, які перебувають у стадії глибинних змін у системі регулювання суспільних відносин. Для країн перехідного періоду децентралізація є дієвим способом зміни суттєвих характеристик суспільства і має значний потенціал та перспективи для місцевого розвитку.

3. ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УПРАВЛІНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ СВІТУ

- Результатом проведення реформування публічної влади в Італії стало формування трирівневої системи організації влади в країні: регіон – провінція – комуна. Видатки на забезпечення функціонування освіти, охорони здоров'я, транспортних мереж, цивільної авіації, надання адміністративних послуг для промисловості та бізнесу зосереджені у регіональних бюджетах. До компетенції регіонів віднесені також питання територіального планування та розвитку.

- До компетенції провінцій належать підтримка та розвиток громадського транспорту, авторизація та контроль приватного транспорту, дороги в межах провінцій та супутня інфраструктура, опіка інфраструктурою середньої освіти, економічний розвиток, у т. ч. центри зайнятості, центри надання соціальних послуг, промоція культури, туризму та спорту.
- Завданнями комун є запровадження та акумулювання місцевих податків, регулювання діяльності місцевої поліції, закладів охорони здоров'я, початкової та середньої освіти, громадського транспорту, надання соціальних послуг на місцевому рівні, дозволу на торгівлю, збір та утилізація сміття, місцева транспортна інфраструктура та освітлення вулиць, соціальне житло.

- Місцеві органи влади Італії наділені правом самостійно встановлювати місцеві податки та збори, які є потужним джерелом фінансування локальних потреб.
- Як свідчить практика, італійська модель державного будівництва виявилася досить дієвою та сприяла підвищенню ефективності використання бюджетних фондів, якості надання публічних послуг, зростанню економічної активності на регіональному рівні.

- Потреба децентралізації у Польщі виникла у зв'язку з масштабними процесами лібералізації та реалізації ринкових реформ, а її метою було максимальне забезпечення самостійного функціонування кожного регіону, створення більш ефективних і прозорих політичних інститутів, і посилення інститутів громадянського суспільства.

- Реформа у Польщі проходила кількома етапами. **Першим кроком** було створення гмін – територіальних громад. Гміною може бути місто, село, кілька сіл або район міста. **Другий крок** був спрямований на вищі рівні: повіти та воєводства. Як наслідок, у країні змінився розподіл повноважень між центральними і місцевими органами влади. У процесі реформи була скорочена також кількість державних службовців, що позитивно вплинуло на зменшення бюджетних витрат на управління. Крім того, було реформовано механізм перерозподілу податкових надходжень між державним та місцевими бюджетами.

- Результатом проведення децентралізації стало чітке розмежування функцій та повноважень між державними та місцевими органами управління. Так основними цілями польського уряду стали зовнішня політика, національна безпека та оборона, розробка стратегічних напрямів розвитку держави. Перед місцевою владою були поставлені завдання управління власними справами, зокрема: економічний розвиток регіонів, розпорядження бюджетними коштами та майном територіальної громади, ведення самостійного фінансового господарства, а також наближення системи надання послуг до населення

- У 2009 році в Латвії була завершена децентралізаційна реформа, яка охоплювала три основні напрями: юридичний, адміністративно-територіальний та фіскальний. Кожен напрям реформування проводився відокремлено, а механізми його реалізації не узгоджувалися з іншими. Початком юридичної реформи в Латвії стало прийняття в 1994 р. закону «Про місцеве самоврядування», який визначав сутність, основні права та обов'язки, а також фінансову базу місцевого самоврядування.

- Основною метою проведення адміністративно-територіальної реформи стало створення адміністративних територій із місцевим та регіональним самоврядуванням, які можуть економічно розвиватися і забезпечити надання якісних послуг населенню. Однак упровадження адміністративно-територіальної реформи проходило зі значними труднощами. Насамперед вони стосувалися небажання дрібних громад об'єднуватися. . При цьому помилкою з боку держави стало те, що не було затверджено чітких правил щодо критеріїв та формату об'єднання.

- На сьогоднішній день основними джерелами доходів місцевих бюджетів у Латвії є податкові надходження, трансферти з державного бюджету, місцеві мита, взаєморозрахунки місцевих спільнот, плата від послуг. Основну питому вагу у структурі надходжень займає податок із доходів фізичних осіб, який розподіляється між державним та місцевим бюджетами. Значну частину займає також податок на нерухомість, який розраховується виходячи з кадастрової вартості.

- Реформи у Франції певною мірою стосувалися розширення субнаціональної автономії, скорочення функцій центрального уряду, ослаблення ролі префектів та створення автономного регіонального рівня. Найбільш централізована в минулому держава Франція, кількість самоврядних одиниць (комун).
- Загалом державна політика Франції у справі організації місцевого самоврядування реалізується у двох основних напрямках: деконцентрація – більш широке делегування державою своїх адміністративних функцій на місцях, а також деконцентрація – передача державою частини своїх владних повноважень місцевим органам самоврядування.

4. ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.

- Як правило, виокремлюють такі три види децентралізації: урядову, ідеологічну та технологічну. Вони, своєю чергою, також поділяються на підвиди: урядова – на політичну, адміністративну, фіскальну, економічну чи ринкову й екологічну; ідеологічна – на лібертаріанську соціалістичну та вільного ринку; технологічна – на інформаційних технологій та освоєних технологій.

- Розглядаючи урядову децентралізацію, важливо зазначити, що вона може бути як територіальною, у процесі якої влада передається, наприклад, від центральної частини міста до його периферійних частин, так і функціональною, коли прийняття рішень на вищих рівнях управління будь-якої гілки влади передається нижчому рівню або відбувається повна відмова від цієї функції за рахунок приватизації. Урядова децентралізація дістала назву «новий державний менеджмент» (new public management), котрий був описаний також як децентралізація, управління за цілями, контрактами, конкуренція всередині уряду, орієнтація на споживачів тощо.

- Політичні аспекти урядової децентралізації (політична децентралізація) на практиці проявляються в передачі громадянам або їхнім обраним представникам більшого обсягу влади. Це може бути пов'язано як із плюралістичною політикою та представницьким урядом, так і наданням громадянам або їхнім представникам більше впливу на розроблення та реалізацію законів і політики. Залежно від країни політична децентралізація може потребувати конституційних або статутних реформ, розвитку нових політичних партій, зміцнення законодавчих органів, створення місцевих політичних структур і заохочення інформаційно-пропагандистських груп. Адміністративні аспекти урядової децентралізації (адміністративна децентралізація) дістали відображення в таких чотирьох основних її формах, як деконцентрація, делегування, передача й відчуження.

- Деконцентрація як слабка форма децентралізації перекладає відповідальність за прийняття рішень, фінанси та реалізацію певних суспільних функцій з посадових осіб центральних урядів на тих, котрі працюють у районах, або, за необхідності, на новопризначених під прямим урядовим контролем. Поняття «деконцентрація влади» не змінилося за своєю суттю від часів появи й передбачає законодавчу передачу повноважень центральних органів державної виконавчої влади передусім представникам центральної виконавчої влади на місцях. Деконцентрація влади не поширюється безпосередньо на представницькі органи місцевої влади, тобто на органи місцевого самоврядування.

- Зарубіжний досвід показує: практичне застосування децентралізації та однієї з чотирьох її форм — деконцентрації — зумовило появу явищ і процесів регіоналізаційного характеру в європейських країнах (тобто регіоналізації), що, своєю чергою, вплинуло на трансформацію усталених у цих країнах форм державного устрою. Тому в багатьох країнах світу так історично склалося, що протягом ХІХ–ХХ століть утвердилися нові форми державного устрою, які не лише є основою муніципальної (або місцевої) та регіональної автономії, а й забезпечують їхнє ефективне функціонування.

- Унітарні регіоналізовані держави є предметом досліджень не лише європейських, а й багатьох інших зарубіжних науковців, котрі значно розширили їхній перелік, включивши до нього також Україну.
- У політичному розумінні регіоналізація, як наголошують європейські науковці, є концепцією, наближеною до федералізму, а отже, виникає новий тип держави – регіоналізована держава. Це поняття виникло зовсім недавно й спричинило чимало дискусій, порушивши бінарну класифікацію, яка розрізняла федеративний та унітарний державні устрої. Регіоналізована держава є однією з двох можливих форм складного державного устрою, другою формою якого є, звісно, федеративна держава. Зарубіжний досвід показує, що регіональна держава є централізованішою, ніж федерація, але децентралізованішою, ніж унітарна держава. З другого боку, регіональні держави включають федерації, в яких влада стала централізованішою, та унітарні держави, де певний обсяг влади був переданий регіональному врядуванню. Проміжним рівнем між місцевим і національним урядуванням в обох формах державного устрою є субнаціональні (піднаціональні) регіони.

